

Nominations of Basketball Teams

Oleh Ostapiuk

PhD Student, Ukrainian Applied Linguistics

Ivan Franko National University of L'viv, Ukraine

Email: oleh.ostapiuk96@gmail.com

Abstract

The article is devoted to the review and analysis of men's basketball teams' names during the Independence of Ukraine (1991-2021). The main attention is focused on the motivation analysis of the names, as well as on the factors, including extralinguistic ones, which influence the way basketball teams are named. There are various trends in naming teams in Ukraine: from the preservation of nomination traditions to renaming teams.

Keywords: *basketball, teamonym, basketball team name, Onomastics, motivation.*

НОМІНАЦІЇ БАСКЕТБОЛЬНИХ КОМАНД

Олег Остап'юк

Анотація

Стаття присвячена розглядові та аналізу власних назв чоловічих баскетбольних команд періоду незалежності України (1991-2021 р.р.). Основну увагу зосереджено на аналізі мотивованості назв, а також на чинниках, у тому числі і позамовних, які впливають на спосіб найменування баскетбольних команд. В Україні простежуються різні тенденції щодо називання команд: від збереження традицій номінації до перейменування команд.

Ключові слова: *баскетбол, командонім, назва баскетбольної команди, ономастика, мотивованість.*

Спорт відіграє в Україні важливу соціокультурну роль. Чільне місце посідають командні види спорту, серед яких найбільш популярним є футбол. Інші командні види спорту є менш популярними, відповідно, спеціальна лексика їх є менш досліджена. Це стосується, зокрема, баскетболу. Саме тому предметом дослідження пропонованої розвідки є власні назви українських баскетбольних команд. Актуальність статті зумовлена незначною кількістю публікацій на тематику командного ономастикону.

Завданнями статті є:

- 1) укласти реєстр назв українських баскетбольних команд ;
- 2) класифікувати номінації команд за мотиваційною базою;
- 3) продемонструвати вплив різних чинників на вибір назв баскетбольних команд.

На позначення назв спортивних команд використовують спеціальний термін *командонім*, який запропонував Михайло Торчинський (Торчинський, 2008, с. 271). Назви баскетбольних команд досліджувала Наталія Григорук, яка запропонувала для них спеціальний термін – *баскетболкомандонім*. «В основі терміна – елемент ергонімного поля... а також назва виду спорту» (Григорук, 2015, с. 137).

На нашу думку, використання терміна *баскетболкомандонім* є недоцільним. Це ускладнює терміносистему, додаючи зайвих і недостатньо вмотивованих термінів. Також такий термін виглядає дуже громіздким. Незалежно від виду спорту назви команд мають багато спільних рис. Належність команди до того чи іншого виду спорту рідко впливає на її номінацію. Команди з різних видів спорту можуть мати однакове найменування та належати до структури одного спортивного клубу. Такий підхід передбачає віднесення назв команд похідних видів спорту до назв того виду спорту, від якого вони походять. Проте існують такі види спорту, які поєднують у собі риси різних видів, через що складно визначити куди саме їх варто зарахувати. Тому більш доречно буде застосувати словосполучення *баскетбольний командонім*.

Для реалізації завдань дослідження було здійснено пошук та аналіз назв команд, які виступали у професійних чемпіонатах України з баскетболу.

Найбільш типовим способом є номінація від назв населених пунктів. Такий спосіб притаманний для усіх командних видів спорту. Серед назв баскетбольних команд трапляються такі: «Донецьк», «Дружківка», «Житомир», «Запоріжжя», «Київ», «Коростень», «Краматорськ», «Кропивницький», «Одеса», «Самбір», «Сарни», «Севастополь», «Тернопіль», «Харків», «Хмельницький», МБК «Маріуполь» (МБК – муніципальний баскетбольний клуб), МБК «Миколаїв».

Для баскетбольних команд притаманний спосіб творення назви з основою *баскет*, щоб підкреслити належність спортивного колективу саме до баскетболу: «Київ-баскет», «Че-баскет», «Волинь-Баскет», «Кривбасбаскет», «Полтавабаскет». Переважно *баскет* додають до назв населених пунктів. Такий спосіб називання команд притаманний лише для баскетболу.

На відміну від футбольних команд серед баскетбольних лише одна назва команди походить від назви річки: «Дніпро». Також один клуб «Кривбас» узяв назву від топоніма, який не є урбанонімом, – Кривбас, що позначає Криворізький залізорудний басейн. Крім того, одна з команд має назву острова на річці Дніпро – «Хортиця».

Варто зауважити, що серед українських баскетбольних команд на сьогодні не залишилося назв, які походять від радянських спортивних товариств. Але протягом 1990-2010 р.р. такі номінації побутували: «Динамо» (Дніпро), «Динамо» (Київ), «Спартак-Новотроніка» (Луганськ). У тому числі були й команди, які мали стосунок до армійських спортивних товариств – «СКА», яка змінювала номінацію декілька разів – «ЦСКА», «ЦСКА-ВІПО», «ЦСКА-Ріко». Також є одна назва команди – «Маккабі-Денді» («Денді» – спонсор), яка походить від назви єврейського спортивного товариства «Маккабі».

Є декілька командонімів від назв підприємств: «Азовмаш», «Азовсталь», «БПА», «Дніпро-Азот», «Мусон», «Нафтохім-Олександрія», «Пульсар», «Сумихімпром».

Відантропонімних назв є не так багато. Серед них є одна, яка походить від імені героя грецької мітології – «Прометей».

Найменування, які позначають назви навчальних закладів: «ДУЕП», «КДПУ», «КПУ» (Київський політехнічний університет), «ЛНУ ім.

Тараса Шевченка» (Старобільськ), «Львівська Політехніка», «НУФВСУ» (Київ), «МКІ» (Миколаївський кораблебудівний інститут), «Політехнік» (Харків), «Педуніверситет», «УДАУ» (Український державний аграрний університет).

Назви команд спортивних навчальних закладів, де назву населеного пункту використано для розрізнення з іншими навчальними закладами з одного населеного пункту чи ідентичними найменуваннями закладів в інших містах: «Рівне-ОШВСМ» (Обласна школа вищої спортивної майстерності), «Рівне-ОСДЮШОР» (Обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву), «Чернігів-ШВСМ» (Школа вищої спортивної майстерності).

Команди спортивних закладів: «БАСА» (Баскетбольна аматорська спортивна академія), «Спортлицей-Літаючі Білки» (Біла Церква), «КСЛП-Київ-баскет-2» (Київський спортивний лицей-інтернат), «СДЮШОР-Авангард» (баскетбольний клуб "Авангард" та СДЮШОР з баскетболу), «ДЮСШ-7-Юніор» (Дитячо-юнацька спортивна школа №7, Харків), «Інваспорт» (Обласна спеціальна ДЮСШ, Дніпро) .

Також є чимало команд, учасники яких дублюють склад основних спортивних колективів. У таких випадках до назви основної команди лише додають числівник *два*: «Одеса-2», «Маріуполь-2», «Хімік-2», «Кривбас-2», «КФВ-Говерла-2».

Серед баскетбольних команд трапляється декілька відапелятивних назв. Наприклад, поодинокими є такі найменування: «Вулкан» (від назви географічного об'єкта), «Креміль» (від назви мінералу).

Більш чисельними є номінації, мотивовані назвами людей за професіями: «Будівельник», «Корабел», «Металург», «Хімік», «Шахтар».

Серед українських баскетбольних команд є назви, які походять від назв тварин, причому і конкретних, і збірних, і фантастичних: «Грифони», «Скорпіони», «Хижаки».

Складені номінації, які мотивовані назвами населеного пункту, який представляє команда, а також назвами тварин: «Харківські Соколи», «Черкаські Мавпи», «Вінницькі Зубри». Очевидно, спосіб такого найменування запозичено зі США, де номінації баскетбольних команд складаються з назви міста, де грає команда, та загальної назви (не лише

назви тварин), яка зазвичай символічно пов'язана з тією місцевістю, яку репрезентує клуб («Чикаго Буллз» Chicago Bulls (bulls з англ. – бики), «Детройт Пістонс» Detroit Pistons (pistons з англ. – поршні)).

Особливим явищем, яке відображає позамовні реалії, є об'єднані команди, що через різні причини утворили одну. З огляду на це виникають двокомпонентні найменування-юкстапозити. Кількість таких назв зросла протягом останніх років, коли різні команди почали об'єднуватись переважно через фінансові труднощі. Серед номінацій можна виділити окремі підгрупи.

Переважають команди, об'єднані з вищими навчальними закладами: «Калуш-ПНУ» (Прикарпатський національний університет), «Збірна Сумської області-СумДУ», «Хмельницька Політехніка-ДІДБАО, «ЛНТУ-Волиньбаскет» (Луцький національний технічний університет), «Старий Луцьк-Університет» (Волинський національний університет імені Лесі Українки), «Ферро-ЗНТУ» (Запорізький національний технічний університет), «ХДУ-Авто-Плаза» (Херсонський державний університет), «Металург-НУЗП» (НУ «Запорізька Політехніка»).

Резервні підрозділи, що дублюють основні склади команд спільно з вищими навчальними закладами, традиційно часто містять цифру-маркер «2»: «Прометей-2-ДДТУ» (Дніпровський державний технічний університет), «Харків-ХНАДУ», «Харківські Соколи-Універбаскет» (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна), «Тернопіль-2 ЗУНУ» (Західноукраїнський національний університет), «Тернопіль-ТНЕУ» (Тернопільський національний економічний університет).

Вищі навчальні заклади та спортивні заклади: «ВНУ КДЮСШ №1» (Волинський національний університет імені Лесі Українки та Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 1).

З'явилися назви команд, які поєднують у собі аж три складові: «Прикарпаття-Говерла-КФВ» (від назви етнографічного регіону *Прикарпаття*, баскетбольна команда «Говерла» (від назви гори Говерла), коледж фізичного виховання), «Львів-КІВС-Крамар-ЛТД» (баскетбольна команда «Львів» (від назви міста Львів), Клуб ігрових видів спорту, партнер «Крамар ЛТД»), «Дніпро-2-ДВУФК-СДЮСШОР№5» (друга команда «Дніпра», спортивне училище, спортивна школа), «Дніпро-3-

СДЮСШОР №5-ДВУФК» (третя команда «Дніпра», спортивна школа, спортивне училище), «Ужгород-УЖНУ-ЗОДЮСШ» (баскетбольна команда «Ужгород», Ужгородський національний університет, спортивна школа). Утворення таких назв зумовлено фінансовими труднощами спортивних команд та бажанням показати участь кожної організації в об'єднаному колективі. Поява перших таких команд фіксується у 2016 році, проте їхня кількість збільшилася у 2021 році.

Окремо варто звернути увагу на назви таких команд: «МБК-2-Ніко» (назва складу-дубля команди МБК «Миколаїв») та «СДЮСШОР-Юг Баскет-Бипа-2». Назви цих команд записано так, як їх подає на своєму сайті Федерація баскетболу України (Режим доступу: <https://fbu.ua/>). У соціальних мережах назва офіційної сторінки команди «МБК-2-Ніко» написана російською мовою – «МБК-2-Нико» (від назви міста Миколаїв російською мовою – Николаев) (Режим доступу: <https://www.facebook.com/nikobasketteam/>). Такі назви потребують негайних змін відповідно до норм української мови, тому що це росіянізми.

Також є команда під назвою «Селф Мейд» (Київ), яка є калькою з англійської мови (від англ. – self-made – саморобний).

У статті продемонстровано назви баскетбольних команд, з'ясовано причини і тенденції найменування команд.

Найбільш характерним є відтопонімний спосіб називання: від назв населених пунктів та гір. Також велику частку становлять найменування команд, які походять від назв навчальних закладів: спортивних шкіл, вищих навчальних закладів. Крім того багато баскетбольних команд мають резервні склади дублерів, позначені цифрою-маркером «2» («Хімік-2»). Інколи такі склади команд об'єднані спільно з представниками навчальних закладів.

Є невеликий пласт команд, які мають відапелятивне походження: від назв професій («Хімік»), тварин («Грифон»), географічних об'єктів («Вулкан») та мінералів («Кремій»).

Через різноманітні позамовні чинники в баскетбольній традиції найменування є багато складених назв. Однією з основних причин виникнення таких назв є фінансова складова, яка зумовила виникнення

навіть трикомпонентних назв. Варто відзначити, що український баскетбол позбувся від радянських назв спортивних товариств. Попри це деякі найменування команд ще досі потребують змін через те, що вони є росіянізмами.

В українському баскетболі наявна традиція номінації команд, яка запозичена з США. Найменування команд мотивовані назвами населеного пункту, який представляє команда, а також назвами тварин : «Харківські Соколи», «Черкаські Мавпи», «Вінницькі Зубри». В Америці ж другим компонентом може бути не обов'язково назва тварини, а інший об'єкт, який зазвичай символічно пов'язаний з тією місцевістю, яку репрезентує клуб.

Також у розвідці обґрунтовано чому використання терміна *баскетболкомандонім* є недоцільним та недостатньо мотивованим. Такий підхід не враховує того, що існують такі види спорту, які поєднують у собі риси різних видів. Тому виникають труднощі з вибором терміна. Натомість доречно використовувати термін *командонім* у словосполученні з прикметником від назви виду спорту – *баскетбольний командонім*.

Перспектива подальших досліджень полягає у порівняльному аналізі назв баскетбольних команд в українській мові та інших слов'янських мовах, щоб з'ясувати спільні та відмінні риси у номінації команд. А також необхідно простежити зміни у номінаціях команд у воєнний та післявоєнний час.

Література

- Григорук Н. В. (2015). Власні назви баскетбольних команд: структурно-дериваційні і мотиваційно-функціональні особливості. Українська ономастика: минуле, сучасне, перспективи: збірник наукових праць. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. Вип. 18. с. 136–147.
- «МБК-2-Ніко»[Електронний ресурс]. Режим доступу (20.01.22): <https://www.facebook.com/nikobasketteam/>.
- Процик І. (2016). Національно-постколоніальна еkleктика: назви футбольних команд у незалежній Україні. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія». – Дрогобич, 2016. – Вип. 38. с. 326–340.
- Процик, І. (2017) "...Треба ще буде подумати про назву". Номінації українських футбольних команд у ХХ–ХХІ століттях. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство. Вип. 1(27). с. 252–260.
- Торчинський М. М. (2008). Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький. с.550
- Федерація баскетболу України [Електронний ресурс]. Режим доступу(20.01.22): <https://fbu.ua/>.